

Fire forbehold, hva' nu?

Mens vi venter på statsministeren: Der er røre i vandene omkring Danmarks 15 år gamle forbehold, efter at statsminister Anders Fogh Rasmussen har proklameret, at Danmark skal tilbage i hjertet af EU. Men hvordan fik vi forbeholdene, og hvad betyder de nu? JV ser dem efter i sømmene.

(Bragt I JydskeVestkysten, 13.01.08)

Af Rikke Albrechtsen, Bruxelles baggrund@jv.dk

Siden statsministeren i sin nytårstale lod nationen vide, at han har til sinds at gøre op med Danmarks EU-forbehold, har spekulationerne svirret om, hvordan og hvorledes den operation skal udføres. Spørgsmålet om det skal være salami-metoden, hvor forbeholdene afklares over flere omgange, om det skal være smørrebrødssedlen, hvor man kan nøjes med at sætte kryds ved de forbehold, der falder i ens smag, eller om det bliver det, der beskrives som et big bang, hvor vi kan stemme ja eller nej en gang for alle, bliver formodentlig først endeligt afklaret til efteråret.

Men det betyder, at der nu er en oplagt mulighed for at se tilbage på, hvordan det egentlig gik for sig dengang.

Efter den junaften i 1992, da det stod lysende klart, at 50,7 procent af danskerne havde sagt nej til Maastricht-traktaten, befandt den del af det politiske Danmark, der gerne så landet fortsætte i EU-sporet, sig i en kattepine uden lige. Og i modsætningen til situationen efter nej til forfatningstraktaten i Frankrig og Holland i 2005, da det blev op til Unionen at rage kastanjerne ud af ilden, frygtedes det på de bonede gulve herhjemme, at de andre lande nok ville mose videre uden at se sig tilbage, hvis ikke Danmark selv kom med en plan.

Ansvar for at finde en løsning blev af den siddende VK-regering lagt mere eller mindre i hænderne på oppositionen - og nærmere betegnet SF, som havde anbefalet et nej til traktaten og dermed sås som en nøgle til at få vendt folkestemningen bare en lille smule.

Derfor fik partiets daværende leder, Holger K. Nielsen, og kompagni nærmest egenhændigt lov til at snitte forbeholdene til. De områder, de pegede på, var EU-medborgerskabet, forsvars- og retssamarbejdet. Danmark havde allerede sammen med Storbritannien sagt "nej tak" til at indgå i den fælles pengepolitik, og det forbehold blev også penslet ud.

Det var alle områder, som havde en lugt af Europas forenede stater over sig, men som på det tidspunkt i princippet ikke var mere end vage - og for mange truende idéer om fremtidige EU-hære, fælles politi og tab af national identitet.

- I starten betød forbeholdene jo intet overhovedet, siger Rebecca Adler-Nissen, der er ph.d.-stipendiat på Københavns Universitet og i de seneste tre år har nærstudert de danske forbehold og deres betydning for Danmark.

CENTER FOR EUROPÆISK POLITIK

www.cep.polsci.ku.dk

- Man tog forbehold for noget, som man på den ene side vidste havde stor symbolsk værdi, men som man på den anden side ikke havde regnet med ville få så stor betydning, understreger hun.

I start-90'erne var det overhovedet ikke sikkert, at der nogensinde ville komme en fælles mønt. EU var lysår fra at kunne stå i spidsen for militære operationer, og det retlige område var en bleg skygge af, hvad det er i dag, hvor 70 procent af al ny EU-lovgivning bliver til inden for de rammer.

Og siden 1999 har EU-medborgerskabsforbeholdet været gældende for alle EU-borgere.

Det vil sige, at spillets regler her 15 år senere er ændret så meget, at selv SF er blevet omvendt.

Den gamle angst for de riges klub er forsvundet. Det giver simpelthen ikke mening med et nej længere, som Holger K. Nielsen udtrykte det til Information for nylig.

Dermed ikke sagt, at det bliver nogen nem sag at få forbeholdene afskaffet. For det første fordi de ikke er enige på Christiansborg om, hvordan det skal foregå. Og for det andet, fordi historien har vist, at lige meget hvad politikerne synes, så står og falder beslutningen med det danske folk.

Fakta

Maastricht-traktaten

Den 2. juni 1992 stemte danskerne om Maastricht-traktaten, der skulle bane vejen for et tættere samarbejde, der blandt andet åbnede for en militær udvikling, et snævrere retligt samarbejde og en fælles mønt. Men det ville 50,7 procent af danskerne ikke høre tale om, så de stemte nej. Det nationale kompromis Det ledte til det , som blev kendt som syvpartiaftalen eller det nationale

kompromis, hvor alle Folketingets partier undtagen Fremskridtspartiet

forpligtede sig på at stå uden for udviklingen i EU på de tre ovenstående

områder, ligesom de tilføjede endnu et forbehold, der skulle sikre, at

EU-medborgerskabet aldrig ville kunne have forrang for det nationale

statsborgerskab. Edinburgh-aftalen 18. maj 1993 forelagdes den såkaldte Edinburgh-aftale befolkningen, som godtog den med 56,7 procent jastemmer. Unionsborgerskab Danmark kan ikke acceptere et unionsborgerskab, der træder i stedet for dansk statsborgerskab. De andre EU-lande følte sig inspireret af det danske forbehold og skrev det senere ind i Amsterdam-traktaten. Derfor mener de fleste , at forbeholdet mistede sin relevans, da traktaten

trådte i kraft i 1999. Fælles mønt Danmark deltager ikke i tredje fase af Den Økonomiske og Monetære Union, ØMU'en, altså der, hvor man skifter kroner og ører ud med euro og cent. Danmark har dog valgt at føre en pengepolitik, der lægger sig tæt op ad den fælles valuta. Forsvar Danmark deltager ikke i militært samarbejde under EU, og det betyder, at vi ikke kan deltage i de internationale fredsaktioner, der ledes af EU. I Lissabon-traktaten styrkes den internationale dimension af EUsamarbejdet, og det er derfor sandsynligt, at Danmark bliver sat yderligere uden for indflydelse fremover. Det retslige samarbejde Danmark må være med i samarbejdet, så længe det sker mellem staterne og ikke som en del af et overstatsligt EU-samarbejde. Hidtil har det betydet, at vi kunne deltage i for eksempel anti-terror-lovgivning og grænseoverskridende politiarbejde som de andre, mens vi stod uden for på det øvrige samarbejde. I Lissabon-traktaten forsvinder den mulighed. Til gengæld har Danmark fået en særordning, der gør, at vi selv kan vælge fra sag til sag.

Det retslige forbehold: Retten til at være med

Siden Amsterdam-traktaten trådte i kraft i 1999, er der sket en eksplosiv udvikling i EU-reglerne på blandt andet politisamarbejde, anti-terror-lovgivning, asyl, indvandring, visumregler og civilret. Og indtil videre har Danmark kunnet være med i den del af samarbejdet, hvor beslutningerne bliver taget ved enstemmighed, for eksempel politisamarbejde og anti-terrorlovgivning - en mulighed, som dog forsvinder, den dag Lissabon-traktaten træder i kraft, og Danmark stilles helt uden for døren.

(Bragt I JydskeVestkysten, 13.01.08)

Til gengæld er der mere end 150 stykker EU-lov, som Danmark på grund af sit forbehold ikke har kunnet være med til. Alligevel har man i rigtig mange tilfælde valgt fra dansk side at kopiere reglerne - formodentligt med det for øje at Danmark ikke skal stå udenfor for evigt.

- Den dag, vi måtte komme af med det retslige forbehold, er det jo også meget smart, at vores lovgivning ikke ligger i en hel anden retning, siger Rebecca Adler-Nissen, ph.d.-stipendiat ved Københavns Universitet.

I de dele af samarbejdet, der indebærer gensidig anerkendelse af regler, er det dog ikke nok, at Danmark bare kalkulerer EU-reglerne. Der har vi indgået specielle aftaler for at få lov til alligevel at være med i for eksempel Schengen-samarbejdet, der gør det muligt at rejse uden pas, og i noget samarbejde på asyl- og indvandringsområdet. Men det er en langsommelig affære, og i nogle tilfælde vælger de andre lande at sige nej, hvilket de blandt andet har gjort, da Danmark bad om at få lov til at være med i EU's fælles skilsmisse-regler og regler for konkurs.

Der, hvor der til gengæld er en markant forskel på danske regler og EU's regler, er på udlændingeområdet.

- 24-årsreglen og tilknytningskravet er det, der markant adskiller dansk politik fra EU's politik, siger Rebecca Adler-Nissen.

Hvis det står til regeringen, vil det også fortsætte med at være sådan efter en afstemning om forbeholdet. For i stedet for at afskaffe forbeholdet helt har Danmark med Lissabon-traktaten sikret sig en mulighed for selv at vælge, hvilke områder man vil være med på, hvilket betyder, at Danmark kan beholde sin stramme udlændingepolitik.

- Det betyder, at vi lige pludselig kan være med på lige fod med de andre lande, hvis vi vil - vi skal bare sige det inden tre måneder. Det er et tagselvbord uden lige, og det er utroligt, at man har fået lov til at få det, siger Rebecca Adler-Nissen, der til gengæld understreger, at det bliver svært at få klarhed over, hvad man egentlig siger ja til som borger ved at vælge den model.

CENTER FOR EUROPÆISK POLITIK

www.cep.polsci.ku.dk

- Danskerne får ikke nogen garanti for, at de ikke er med i retspolitikken - tværtimod, så får de en garanti for, at de ikke kan vide, hvad der sker, for det bliver så formodentligt et flertal i Europa-udvalget, der skal afgøre det, siger hun.

I Junibevægelsen er man lodret imod overhovedet at pille ved det retslige forbehold.

Der er man altså inde og røre ved kernen af, hvad det vil sige at være nationalstat, siger Hanne Dahl fra Junibevægelsen.

Forbeholdet over for den fælles mønt: Kroner og euro

Alle, der prædikede massearbejdsløshed og dommedag over dansk økonomi, hvis vi stod uden for euro-samarbejdet, må have røde øre. For mens store dele af euro-zonen har døjet med arbejdsløshed og sløj vækst, har den danske økonomi blomstret frejdigt.

(Bragt I JydskeVestkysten, 13.01.08)

- Det, at den danske krone står så meget stærkere, tilskriver jeg i høj grad, at vi har stået uden for euro-samarbejdet, siger Hanne Dahl, der er formand for Junibevægelsen.

- Men på nuværende tidspunkt føres den danske økonomiske politik på en måde, så det nærmest bare er dronningens kontrafej på vores mønter, der adskiller os fra resten af euro-landene, påpeger Rebecca Adler -Nissen fra Københavns Universitet.

- Vi er allerede et skygge-euroland, understreger forskeren.

Hun mener, at den store forskel skal måles i tabt indflydelse på beslutningerne.

- Ud over at vi ikke har mønten, som jo er det, folk mærker til hverdag, så sidder vi heller ikke med ved det berømte bord, hvor centralbankcheferne fastsætter renten, siger Rebecca Adler -Nissen .

Danmark har således tøjret sig rimelig stramt til de andre lande.

- Hvis det hele går galt med euroen, så har vi muligheden for at devaluere kronen. Men vi er stadig meget bundet til euroen, og derfor er det under alle omstændigheder nogle ret snævre rammer for vores autonomi, siger Rebecca Adler -Nissen , der også peger på, at efterhånden som de nye EU-lande også overgår til euroen, er der tegn på, at de vigtige beslutninger i højere grad vil blive truffet på de såkaldte euro-gruppemøder, hvor Danmark ikke har adgang.

- De har i hvert fald ikke tænkt sig at trappe ned med deres samarbejde. Det går snarere den anden vej, siger hun.

Til gengæld er danskerne sluppet for én af euroens dårlige bivirkninger. Da møntfoden kom på gaden i 2002, kunne befolkningen i flere euro-lande nemlig mærke det på pengepungen.

- Butiksindehavere og alle mulige andre benyttede lejligheden til at sige, at det, der kostede en franc før, koster nu en euro. Og det hænger stadig ved. Der er for eksempel stadig nogle politikere i Italien, som vil have liren tilbage, siger Rebecca Adler -Nissen .

Forsvarsforbeholdet: EU-hæren

Siden forsvarsforbeholdet trådte i kraft, har Danmark blandt andet måttet melde fra på fredsbevarende missioner i Makedonien og Congo, politisamarbejde i Albanien, ligesom de danske soldater måtte pakke kufferterne og tage hjem, da EU overtog en operation i Bosnien fra NATO. Desuden står Danmark uden for en ny nordisk fredsbevarende styrke, hvor selv ikke-EU-landet Norge er med. En situation, som forsvarsminister Søren Gade (V) efter et møde i Bruxelles omtalte som "træls".

(Bragt I JydskeVestkysten, 13.01.08)

Danmarks forbehold betyder også, at Danmark ikke har indflydelse på, hvilke lande EU skal sætte ind i. Med den nye Lissabon-traktat bliver Danmarks stilling som outsider cementeret.

- Der er ved at blive bygget en helt ny forsvarskommando op, og der er virkelig tale om, at man mister indflydelse, siger Rebecca Adler-Nissen fra Københavns Universitet.

Formand for Junibevægelsen, Hanne Dahl, ser nu ikke det som en grund til at opgive forbeholdet.

- Der er jo en del, der siger, at EU skal være en sød og blid og blød militær supermagt, der skal matche USA på den pæne måde. Men hvem siger, at det er sådan, at det ender med at blive? spørger Hanne Dahl, der ikke mener, at EU's bedrifter ude i verden på andre områder er særlig overbevisende.

- Det, vi gør i dag, er jo bare at pleje vores egne økonomiske interesser, og der er ikke noget, der tyder på, at det kommer til at ændre sig, siger hun.